

LIITE 2. AhII 8.9.2025

Avin yms. muiden viranomaisten huomautukset, uhkasakot yms valtion lisärahoitushakemuksen valmistelua varten

Ikääntyneet:

Päätös kanteluun ISAVI/10288/2024

Aluehallintovirasto antaa huomautuksen Pohjois-Savon hyvinvointialueelle vastaisen varalle. Hyvinvointialueen on järjestettävä ympärivuorokautista asumista tarvitseville vanhuksille hoitopaikka kolmen kuukauden kuluessa. Aluehallintovirasto katsoo, että Pohjois-Savon hyvinvointialue on menetellyt lainvastaisesti ympärivuorokautisen asumisen järjestämisessä

Pohjois-Savon hyvinvointialueelle toimitettu apulaisoikeusasiamiehen päätös EAOK/4553/2024 Päätöksen keskeisenä sisältönä voidaan todeta, että hyvinvointialue velvollinen kohdentamaan rahaa siten että palvelut (järjestämisvastuu) voidaan toteuttaa

Arvioitu lisärahoituksen tarve: 7 000 000 €.

Johtajaylilääkäri:

Päätös 11.1.2024 Valvonta-asia: Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluihin hoitoon pääsyn viivästymisestä terveydenhuoltolain vastaisesti.

Ratkaisu: Ratkaisu Itä-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että hoitoon pääsy lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa ei toteudu voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti 14 vuorokauden kuluessa. Lapset pääsevät tarpeen arvioinnin jälkeen hoitoon noin kuuden kuukauden kuluessa ja nuoret 3–4 kuukauden kuluessa.

Aluehallintovirasto antaa Pohjois-Savon hyvinvointialueelle huomautuksen lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluihin hoitoon pääsyn viivästymisestä terveydenhuoltolain vastaisesti.

Aluehallintovirasto toteaa lisäksi, että järjestämislain mukaan hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Aluehallintovirasto toteaa, että osalla potilaista jonotusaika varsinaisen hoidon alkamiseen tietyn menetelmän

hallitsevalle työntekijällä on edellä mainitun jonotusajan lisäksi yhteensä jopa 6–8 kuukautta.

Aluehallintovirasto antaa Pohjois-Savon hyvinvointialueelle huomautuksen lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden riittämättömyydestä, joka johtaa jopa 6–8 kuukauden jonotukseen varsinaisen hoidon alkamiseen Perhekeskuksen keskisen alueen toiminnassa. Aluehallintovirasto seuraa Pohjois-Savon hyvinvointialueen tekemiä toimenpiteitä hoitoon pääsyn saattamiseksi lainmukaiseksi lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

Päätös 12.3.2025 Valvonta-asia, Hoitoon pääsy Pohjois-Savon hyvinvointialueen perustason lasten ja nuorten mielen terveystalveluihin, uhkasakon asettaminen

Ratkaisu: Itä-Suomen aluehallintovirasto määrää neljänsadantuhannen (400.000) euron uhkasakon uhalla Pohjois-Savon hyvinvointialueen huolehtimaan lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluihin hoitoon pääsystä koko alueellaan terveydenhuoltolain 51 a §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun hoidon arvio on tehty. Toiminnan tulee olla lainmukaista 30.9.2025 mennessä. Itä-Suomen aluehallintovirasto kiinnittää lisäksi Pohjois-Savon hyvinvointialueen huomiota lääkäripalveluiden saamiseen lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa kahden viikon kuluessa siitä, kun terveydenhuollon ammattihenkilö on todennut lääkärin kannanoton tarpeen terveydenhuoltolain 51 a §:n 3 momentin mukaisesti.

Aluehallintovirasto jatkaa perusterveydenhuollon lääkäripalveluiden riittävyyden ja hoitoon pääsyn valvontaa Pohjois-Savon hyvinvointialueella diaarinumerolla ISAVI/6320/2024. Asia ei anna aiheutta muilta osin aluehallintoviraston toimenpiteisiin.

Määräyksen noudattamisen valvonta: Aluehallintovirasto velvoittaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen toimittamaan aluehallintovirastolle 31.10.2025 mennessä selvityksen 1. perustason lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen hoitoon pääsyn tilanteesta 30.9.2025 sekä toimenpiteistä, joihin se on tässä päätöksessä annetun määräyksen perusteella ryhtynyt ja 2. siitä, miten se valvoo omavalvonnassaan hoitoon pääsyä myös tulevaisuudessa.

Arvio lisärahoitustarpeesta esitetään myöhemmin.

Päätös 21.5.2025. Valvonta-asia: Valvonnan kohde Pohjois-Savon hyvinvointialue, perusterveydenhuolto

Ratkaisu: Itä-Suomen aluehallintovirasto katsoo saatujen selvitysten perusteella, että Pohjois-Savon hyvinvointialueella on puutteita perusterveydenhuollon kiireettömässä hoitoon pääsyssä, perusterveydenhuollon ja lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluspalveluiden lääkäriresurssien riittävyydessä, valtioneuvoston asetuksen (338/2011) mukaisten lääkäritarkastusten toteutuksessa, palveluiden

yhdenvertaisessa saatavuudessa, hoidon tarpeen arvioinnissa ja omavalvonnassa sekä hoitoon pääsyn tilastoinnissa.

Aluehallintovirasto antaa huomautuksen Pohjois-Savon hyvinvointialueelle terveydenhuoltolain (1326/2010) 51 a §:n perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn jatkuvan lainvastaisen toiminnan sekä edellä mainittujen puutteiden vuoksi.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: 1 000 000 €

Päätös 28.5.2025. Valvonta-asia: Pohjois-Savon hyvinvointialue, perusterveydenhuoltoon kuuluva oikomishoito

Ratkaisu: Itä-Suomen aluehallintovirasto katsoo saatujen selvitysten perusteella, että Pohjois-Savon hyvinvointialueella on puutteita perusterveydenhuoltoon kuuluvaan oikomishoitoon pääsyssä, palveluiden yhdenvertaisessa saatavuudessa ja omavalvonnassa sekä hoitoon pääsyn tilastoinnissa.

Aluehallintovirasto antaa huomautuksen Pohjois-Savon hyvinvointialueelle terveydenhuoltolain (1326/2010) 51 b §:n perusterveydenhuollon oikomishoitoon pääsyn jatkuvan lainvastaisen toiminnan vuoksi.

Aluehallintovirasto kehottaa Pohjois-Savon hyvinvointialuetta jatkamaan omavalvonnan kehittämistä sen varmistamiseksi, että hoitoon pääsyä koskevat ajantasaiset tiedot ovat luotettavia ja hoitoon pääsyn todellista tilannetta on jatkossa mahdollista seurata terveystietojärjestelmien tai toimintayksiköittäin.

Suunterveydenhuollon omavalvontasuunnitelmia päivitettäessä on huomioitava myös oikomishoidon potilasturvallisuuden varmistaminen. Aluehallintovirasto jatkaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen perusterveydenhuollon valvontaa alla olevan mukaisesti.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: 800 000 €.

Päätös 28.5.2025 Valvonta-asia: Valvonnan kohde Pohjois-Savon hyvinvointialue, suunterveydenhuollon kiireetön hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa

Ratkaisu: Itä-Suomen aluehallintovirasto katsoo saamiensa selvitysten perusteella, että Pohjois-Savon hyvinvointialueella on puutteita perusterveydenhuollon suunterveydenhuollon kiireettömässä hoitoon pääsyssä, palveluiden yhdenvertaisessa saatavuudessa sekä hoitoon pääsyn tilastoinnissa.

Aluehallintovirasto antaa huomautuksen Pohjois-Savon hyvinvointialueelle terveydenhuoltolain (1326/2010) 51 b §:n mukaisen perusterveydenhuollon suunterveydenhuollon hoitoon pääsyn lainvastaisuuden sekä edellä mainittujen puutteiden vuoksi.

Aluehallintovirasto kehottaa Pohjois-Savon hyvinvointialuetta jatkamaan omavalvonnan kehittämistä sen varmistamiseksi, että hoitoon pääsyä koskevat ajantasaiset tiedot ovat luotettavia ja hoitoon pääsyn todellista tilannetta on jatkossa mahdollista seurata terveystietojärjestelmien tai toimintayksiköittäin ja alle 23-vuotiaiden

erittely tilastoista on mahdollista. Aluehallintovirasto jatkaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen perusterveydenhuollon suunterveydenhuollon valvontaa alla olevan mukaisesti.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: 1 000 000 €.

11.06.2025, Kiireettömän erikoissairaanhoidon hoitoon pääsy. M määräys ja uhkasakko ja selityspyyntö.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) määräsi 20.3.2024 (Dnro V/25431/2023) Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestämään kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn alueellaan lainmukaiseksi 31.3.2025 mennessä. Valvira määräsi lisäksi hyvinvointialueen antamaan sille 16.4.2025 mennessä selvityksen siitä, miten hyvinvointialue on järjestänyt kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn lainmukaiseksi. Selvitykseen oli liitettävä tietojärjestelmästä tulostetut luotettavat ja ajantasaiset seurantatiedot hoitoon pääsystä.

Hyvinvointialue on pyrkinyt korjaamaan tilannetta kehittämällä toimintaansa, tekemällä lisätyötä, rekrytoimalla henkilökuntaa, käyttämällä ostopalveluita ja yhteistyöllä yhteistoiminta-alueen muiden hyvinvointialueiden kanssa. Tilanne on parantunut mutta on edelleen selkeästi lainvastainen.

Harkittavana olevat toimenpiteet: Valvirassa on saadun selvityksen perusteella harkittavana, että se määrää Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestämään kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn alueellaan lainmukaiseksi ja että se velvoittaa hyvinvointialueen noudattamaan määräystä sakon uhalla. Valvira päättää myös uhkasakon suuruudesta myöhemmin. Valvira harkitsee lisäksi, että se määrää Pohjois-Savon hyvinvointialueen antamaan 1.1.2026 toimintansa aloittavalle Lupa- ja valvontavirastolle edellä mainitun määräajan jälkeen selvityksen siitä, miten se on järjestänyt kiireettömään erikoissairaanhoidon pääsyn lainmukaiseksi.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: noin 6 miljoonaa euroa.

Pelastustoimiala:

Sisäministeriön (6.11.2024) mukaan "*Pohjois-Savon hyvinvointialueen pelastustoimen henkilöstövoimavarat ovat riittämättömät, mikä heijastuu kaikkeen toimintaan. Esimerkiksi määrällisten tavoitteiden saavuttaminen, pelastustoiminnan suorituskykyjen tuottaminen ja henkilöstön osaamisen kehittäminen ja toimintakykyisyys vaarantuvat. Kriittinen kehittämiskohde on väestönsuojeluun varautuminen, jossa on merkittäviä puutteita. Pohjois-Savon hyvinvointialueen pelastustoimen on vahvistettava riskiperustaista toimintavalmiuden suunnittelua ja varmistettava riskeihin ja uhkiin perustuva pelastustoiminnan suorituskyky koko alueella. Pohjois-Savon hyvinvointialueen tulee laatia sodan ajan uhkan riskianalyysi ja väestönsuojeluun tarvittavien tarpeiden kokonaisuus.*

Lisäksi alueen tulee laatia suunnitelmat, muodostaa väestönsuojeluorganisaatio, tehdä tarvittavat varaukset, kouluttaa henkilöstö sekä harjoitella toimintaa säännöllisesti yhteistyössä muiden viranomaisten, kuntien ja toimijoiden kanssa.” (Hyvinvointialueneuvottelu 6.11.2024).

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen saamat huomautukset ja korjauskehotukset pohjautuen Itä-Suomen aluehallintaviraston asiantuntija-arvioon sekä valvontaraportteihin:

1. Onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin kuuluvien pelastustoimen tehtävien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta

Määräaikaisten palotarkastusten toteuma prosentuaalisesti oli vuonna 2024 edellistä vuotta merkittävästi pienempi, n. 83 % suunnitelluista palotarkastuksista toteutui. Tavoitteista jäämisen keskeinen syy oli resurssipula. Paloturvallisuuden itsearviointin hoitamiseen (n. 5.000–8.000 kpl vuodessa) ei ole nykyisellään sitouttaa resurssia. Aluehallintoviraston mukaan itsearviointia ei voida ilman asiakkaan konkreettista tavoittamista pitää pelastuslain tarkoittamana valvontatoimintana.

Tahallisten ja tuottamuksellisten palojen ilmoittaminen poliisille ei toiminut lakisääteisellä tavalla, kaikkia tulipaloja koskien, vaikka merkittävimmistä paloista ilmoitukset toteutuivat lain mukaisesti.

Tulevana kehitystarpeena on kansallisen onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvän tietojärjestelmän (palotarkastusohjelma/valvontarekisteri) tuloon varautuminen. Järjestelmä otetaan käyttöön asteittain alkuvuodesta 2026 alkaen. Uuden järjestelmän käyttöönottoon tarvittava panostus tulee olemaan merkittävä.

Ennaltaehkäisyn erityisosaamisalueissa on tunnistettu viiveitä esim. paloriskivalvonnan osalta. Kun lakisääteisiin erityisosaamisalueisiin ei ole sitouttaa tarvittavaa resurssia, paikallinen, alueellinen sekä kansallinen yhteistyö kärsii, mikä vaikuttaa palveluun laaja-alaisesti. Henkilöstön sisäiseen kouluttamiseen ei ole ollut laittaa resurssia, mikä näkyy laadullisina poikkeamina ja haasteina palveluissa.

Myös onnettomuuskehityksen seurannassa on kehittämistarvetta sen systemaattisuuden, kattavuuden sekä erityisesti siinä havaittujen huomioiden palvelutuotantoon vaikuttavuuden osalta. Onnettomuuskehityksen seurannan resurssit eivät valvonnan resurssit ole kaikilta osin olleet riittävät.

Kaiken kaikkiaan päätoimisten palotarkastajien määrää tulisi Aluehallintoviraston arvion perusteella lisätä, jotta valvontatoiminta ja erityisesti pelastuslain sekä kemikaaliturvallisuuslain mukaiset erityisvastuualueet tulisi suoritettua vaaditulla palvelutasolla.

Arvioitu lisärahoitustarve 150.000 €.

2. Onnettomuuskohteen tavoittamisen suorituskyky

Pelastustoimen ongelmariskiruutuja, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiuden toteutuminen on jäänyt tavoitteesta neljänä edellisenä kalenterivuonna (2021–2024), oli Pohjois-Savon hyvinvointialueella 6 ruutua. Ruuduista neljä on Siilinjärven Vuorelan - Toivalan alueella, yksi Iisalmen Soinlahdessa sekä yksi Kuopion Karttulassa. Toimintavalmiuden toteutumisesta ja toimenpiteistä tilanteen parantamiseksi on annettu selvitys.

Aluehallintovirasto on antanut Pohjois-Savon hyvinvointialueelle korjausmääräykset toimintavalmiusaikojen huomattavien epäkohtien korjaamiseksi Vuorela-Toivala-Sorsasalon alueella vuonna 2021 sekä Kuopion keskusta-alueella vuonna 2024^[1].

Vuorela-Toivala alueelta on annettu aiemmin korjausmääräys, jonka mukaisesti alueelle on perustettu pelastusasema, mutta tilanne ei ole parantunut täysin kyseisen aseman toistuvan vajaamiehityksen takia. Vajaamiehitys johtuu siitä, että resurssia joudutaan siirtämään kiireisimmille ja korkeamman riskiluokan alueille. Kahdesta Kuopion keskustan I riskiruudun toimintavalmiudesta 1. yksikön osalta on seuranta-aikana saatu toimintavalmius toteutumaan 2 sekunnin marginaalilla. Alue on edelleen seurannassa. Uutena 1-riskiruudun alueena on nousut Varkauden keskusta-alueelle yksi I-tason riskiruutu. Seurannassa on myös Tahkovuoren ja sen toimintavalmiuden toteutuminen sekä alueen majoitus- ja rakennuskannan kasvu.

Ongelmaruutuja on saatu pelastuslaitoksen toimenpiteillä vähennettyä, mutta samaan aikaan on tullut uusia ongelmaruutuja toisaalle. Uudet ongelmaruudut eivät kuitenkaan ole tehtävämäärältään yhtä vilkkaita kuin poistuneet ruudut olivat, mutta aiheuttavat jatkuvaa seurantaa, toiminnan suunnittelua ja kehittämistoimenpiteitä.

Arvioitu lisärahoitustarve 900.000 €.

3. Pelastustoiminnan suorituskyky

Pohjois-Savossa on pelastustoiminnan toimintavalmiusajan keskiarvo suhteutettuna ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaan merkittävästi pidempi kuin koko maassa keskimäärin (108 % -> 122 %). Näin ollen pelastusryhmän kokoaminen kestää suhteessa pitempään kuin ensimmäisen yksikön. Pohjois-Savossa on pelastusjoukkueen toimintavalmiusajan keskiarvo suhteutettuna ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaan merkittävästi pidempi kuin koko maassa keskimäärin (108 % -> 164 %).

Ensimmäisen yksikön osalta keskisuurten kuntien perusvalmius-pelastusasemat, jotka ovat 24/7 valmiudessa, ovat toimineet vastesuunnittelun mukaisesti, mutta pelastusasemien välisten resurssin siirtojen takia usein minimivahvuudessa.

Perusvalmiudessa olevien pelastusasemien henkilöresurssit ovat alimitoitettut, jonka vuoksi suorituskyvyn täyttäminen toteutetaan asemien yhteistoiminnalla, jotta neljän henkilön pelastusryhmän suorituskyky saavutetaan. Tästä muodostuu haasteita ohjeessa määritellyn toimintavalmiusaikatavoitteen toteuttamisen osalta, koska henkilökuntaa joudutaan tarveperusteisesti hälyttämään usealta eri

pelastusasemalta. Pelastusjoukkueen kokoisen pelastusmuodostelman resurssit joudutaan kokoamaan useilta eri pelastusasemilta. Tästä muodostuu väistämättä viiveitä, koska ajomatkat ovat maakunnan alueella pitkiä. Juurisyynä toimintavalmiusaikojen ja toimintakykyisen pelastusjoukkueen muodostamiseen kuluvan ajan kasvamisen osalta on pelastusasemien pienet henkilöresurssit.

Pienempien kuntien osalta tavoitteena on kehittää sopimushenkilökunnan hälytystoimintaan osallistumista yhdessä päätoimisen asemavastaava henkilöstön toiminnan kanssa. Sopimushenkilökunnan osalta valmisteilla on myös aktiivisuuden perustella muodostuvan kannuste- tai palkitsemisrahan käyttöönottoaminen. Kehittämisessä haasteita on kuitenkin muodostunut talouden näkökulmasta. Pohjois-Savon pelastuslaitos ei ole laatinut tarkempaa ja eteenpäin katsovaa arviota siitä, että mitä ja missä riskiruuuissa mahdollisia haasteita muodostuu seuraavan kahden vuoden aikana.

Kehittämistarpeina erityisesti toimintakykyisen ja osaavan riittävän resurssin ylläpito on tunnistettu tärkeäksi. Suunniteltu kaluston uusiminen on liitetty investointisuunnitelmien osaksi. Savusukellusvalmiuden ylläpitämisen osalta haasteita muodostuu myös sopimushenkilökunnan toimintakuntoisuuden ja tasoluokituksen osalta.

Laajamittaisten sekä harvemmin tapahtuvien onnettomuuksien, erityisesti BRN-onnettomuuksien, suorituskyyssä on kehittämistarvetta osaamisessa sekä kalustossa. Myös laajamittaisten ja harvemmin tapahtuvien ympäristöonnettomuuksien suorituskyyssä on kehittämistarvetta erityisesti osaamisessa.

Putoamisvaarallisella alueella työskentelyn suorituskyyssä on kehittämistarvetta henkilöstön osaamisessa ja kalustossa. Kehittäminen on suunniteltu vuosille 2025–2026. Tavanomaisten liikenneonnettomuuksien pelastustoiminnan suorituskyy on pääosin hyvällä tasolla. Ajoneuvojen eri käyttövoiman sekä raskaan kaluston onnettomuuksien suorituskyyssä on kehittämistarvetta kalustossa ja osaamisessa.

Arvioitu lisärahoitustarve 1.300.000 €.

4. Väestön varoittamisen suorituskyy

Laajamittaisten sekä poikkeusolojen vaatimien väestön varoittamisen suorituskyyjen riittävä taso edellyttää kiinteiden väestönvaroittimien investointisuunnitelman toteutumista. Tarve uudistaa Pohjois-Savon alueella vanhoja väestöhälyttimiä (14 kpl) ja hälyttimien ohjausjärjestelmä.

Arvioitu lisärahoitustarve 500.000 €.

5. Muiden paikallisten riskien edellyttämät suorituskyyt ja henkilöstövoimavarat

Kehittämistarpeena on tunnistettu muiden paikallisten riskien seuranta, tunnistettujen riskien arviointi ja tarvittaessa palvelutuotantoa koskevien muutosten tekeminen.

Edellä mainitut vaativat riittävää ja osaavaa henkilöresurssia, jota pelastuslaitoksella ei tällä hetkellä ole, eikä lisähenkilöiden rekrytointien toteuttamiselle ole rekrytointilupaa.

Aluehallintoviraston arvion mukaan suorituskyykohtainen palvelutarpeen arvioinnin sekä tehtävän edellyttämän pelastustoiminnan suunnittelun toteutuminen edellyttää resurssien kasvattamista nykytilanteesta.

Vuonna 2025 talouden sopeuttamistoimenpiteenä on 9 pelastajaviran täyttämättä jättäminen sekä muita talouden sopeuttamistoimenpiteitä mm. hankinnoissa.

Pelastajavaje näkyy työvuorovahvuuksien alimitoituksena. Pohjois-Savon pelastuslaitoksen henkilökunnan henkilöstövoimavarojen, osaamisen ja toimintakyvyn osa-alueilla on merkittäviä kehittämistarpeita, joihin pelastuslaitos kiinnittää erityistä huomiota. Taustalla on muun muassa seuraavat tekijät: pelastustoimen suorituskyyvaatimukset, osaamisprofiilin haasteet sekä ikääntyvä henkilökunta. Sopimushenkilöstön fyysinen toimintakyky ei laajassa kuvassa ole riittävää.

Arvioitu lisärahoitustarve 500.000 €.

6. Pelastustoiminnan kalustovoimavarat ja kiinteistöt

Kireä taloustilanne on johtanut tilanteeseen, jossa ajantasaisen kaluston ylläpitäminen ja kaluston ikääntymisen estäminen on haasteellista.

Investointisuunnitelman sisältämä määräraha ei mahdollista ajoneuvohankintojen toteuttamista riittävällä tasolla. Pelastuslaitoksen raskaan ajoneuvokaluston keski-ikä (18 vuotta) nousee, ja pelastustoiminnan uudet suorituskyyvaatimukset sekä globaali turvallisuustilanne edellyttävät merkittäviä kaluston kehittämis- ja investointitoimenpiteitä. Pelastustoiminnan kalusto on pääosin vastannut suorituskyyvaatimuksiin, mutta siinä oleva korjausvelka on kasvamassa ja voi vaikuttaa palvelutuotannon onnistumiseen kalustollisesti, sekä imagollisesti uusien työntekijöiden rekrytoinnissa ja sopimushenkilöstön sitoutumisessa.

Turvallisuustilanteen muutos sekä uudet suorituskyyvaatimukset näkyvät myös uudenlaisen kaluston kehittämistarpeen kasvuna.

Vuoden 2024 aikana toimintaympäristön merkittävimpana muutoksena tunnistettiin haaste pelastusasemien omistuspohjassa ja tulevana vuosina päättyvien hallinta- ja omistussopimusten osalta. Erityisesti kunnat ovat kiinnostuneet pelastusasemien myynnistä. Mahdolliset muutokset kiinteistöjen omistuspohjassa saattavat vaikuttaa tulevaisuudessa erityisesti poikkeusolojen palvelutuotantoon.

Arvioitu lisärahoitustarve 2.100.000 €.

7. Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen, ja pelastustoimen muodostelmalla on aina johtaja. Yhteistoimintatilanteissa, joissa pelastustoimintaan osallistuu useampi viranomainen, pelastusviranomainen toimii yleisjohtajana.

Pelastustoiminnan johtamisesta laaditaan tarvittavat suunnitelmat, joissa määritellään riskien ja uhkien edellyttämät johtamisjärjestelyt eri laajuisissa ja myös pitkäkestoisissa tilanteissa. Pelastustoimen yhteistyöalueen tilanne- ja johtokeskus sijaitsee Pohjois-Savon alueella, Kuopiossa. Pohjois-Savon pelastuslaitos on panostanut keskuksen toiminnan suunnitteluun sekä toimintojen yhteensovittamiseen. Toiminta on käynnistysvaiheessa ja sen vakiinnuttamisessa on vielä merkittävästi resursseja vaativaa työtä.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelyt Pohjois-Savossa on rakennettu toimimaan pienellä henkilömäärällä. Siten pelastustoiminnan johtamistoimintojen henkilöiden riittävyys suurissa tilanteissa on vakavasti uhattuna, erityisesti virka-ajan ulkopuolella. Samaten johtamistoiminnoissa henkilöille voi olla suunniteltu useita yhdenaikaisia rooleja, jolloin johtamisen laadussa voi olla merkittäviäkin puutteita. Myös tarve käyttää johtamisessa matalamman johtamistason henkilöitä on päivittäistä.

Aluehallintaviraston antamana huomautuksena ja kehitystarpeena on järjestää pelastustoiminnan johtamisen suorituskyyky siten, että se vastaa sisäministeriön valtakunnallisia ohjeita ja ottaa huomioon yhteistyöalueella sovitut johtamiskäytännöt sekä pelastustoiminnassa tarvittavan kansallisen ja kansainvälisen avun järjestämisen ja kansainvälisen avun vastaanottamisen suunnitelmien edelleen kehittäminen.

Suorituskyykykohtainen palvelutarpeen arvioinnin sekä tehtävän edellyttämän pelastustoiminnan suunnittelun toteutuminen edellyttää resurssien kasvattamista nykytilanteesta.

Arvioitu lisärahoitustarve 250.000 €.

8. Pelastustoiminnan suunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee pelastuslain mukaan laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla.

Suunnitelmat ovat pääosin hyvällä tasolla. Pelastustoiminnan suunnitelmissa on kuitenkin yhteistyöalueen yhteistyön kehittämisestä johtuvaa kehittämistarvetta. Samoin erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisissa pelastussuunnitelmissa on päivitystarvetta.

Arvioitu lisärahoitustarve 150.000 €.

9. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Sopimuspalokuntien henkilöstö ja muut vapaaehtoistoimijat ovat erittäin merkittävä voimavara ja kiinteä osa Pohjois-Savon pelastuslaitoksen kokonaissuorituskyvyn muodostumista. Pohjois-Savossa on runsaasti pieniä paikkakuntia, joissa palvelutuotannon on aivan välttämätöntä perustua lähes kokonaan sopimushenkilöstöön. Keskisuurilla paikkakunnilla riittävän pelastustoiminnan vahvuuden kokoaminen ei onnistu ilman sopimushenkilöstöä. Suurten paikkakuntien sopimushenkilöstöllä on erittäin merkittävä rooli laajamittaisten pelastustehtävien sekä poikkeusolojen pelastustoiminnan rakentumisessa.

Sopimushenkilöstöä on liian vähän useilla paikkakunnilla. Lisäksi sopimushenkilöstö on osin jo melko ikääntynyttä.

Aluehallintaviraston arvioinnin mukaan sopimushenkilöstö on keskeinen resurssi Pohjois-Savon pelastuslaitoksen palvelutuotannossa. Sopimushenkilöstöä on useilla paikkakunnilla liian vähän ja henkilöstö on osin ikääntynyttä. Toiminnan edistämiseksi on tehty toimenpiteitä ja lisää on suunnitteilla.

Arvioitu lisärahoitustarve 150.000 €.

10. Aluehallintoviraston arvio hyvinvointialueen selvityksessä määrittämästä pelastustoimen palvelujen laadusta sekä kehittämistarpeesta:

Palveluiden laatuun on panostettu. Toimintaympäristön muutokset sekä rahoituksen niukkuus haastavat palvelutuotantoa.

Tulipalojen puolittamisen tavoitteen toteuttamiseksi ei ole tehty sellaisia toimenpiteitä, että tavoite saavutettaisiin.

Alustavassa investointisuunnitelmassa vuosille 2026–2029 ei ole esitetty rakennuksiin liittyviä investointeja. Ajoneuvo- alus- ja muut kalustohankinnat ovat erittäin hyvin perusteltuja. Alustavassa investointisuunnitelmassa ei ole esitetty ICT-investointeja, kuten investointeja Virve 2 ja Kejo-järjestelmiin.

Aluehallintoviraston tietoon ei ole tullut mahdollisuuksia vähentää tai korvata suunniteltuja investointeja yhteistyöalueen yhteisillä tai valtakunnallisilla investoinneilla. Öljyntorjuntakaluston osalta yhteistyöalueen tarve sekä yhteishankinnan mahdollisuudet tulee selvittää ennen investointien toteuttamista, mutta aluehallintoviraston käsityksen mukaan alustavassa investointisuunnitelmassa esitetty investointien taso vastaa Pohjois-Savon osuutta myös mahdollisista yhteisistä hankinnoista.

Arvioitu lisärahoitustarve 100.000 €.

Korjausmääräys pelastustoimen palvelutason huomattavista epäkohdista Kuopion keskusta-alueella. ISAVI/9004/2023

Perhe – ja vammaispalvelut:

Vammaispalvelut

1. Valvonta-asia Pohjois-Savon hyvinvointialueen vammaispalveluiden toiminta

3566/05.00.01/2024

Asian kuvaus

Aluehallintovirastoon on saapunut 17.3.2024 kirjoitus, jossa on tuotu esille lukuisia epäkohtia Pohjois-Savon hyvinvointialueen järjestämissä vammaispalveluissa. Kirjoituksessa on tuotu esille muun muassa, että asiakkaille annettu ohjaus on puutteellista, päätöksiä ei tehdä viivytyksettä ja päätöksiä tehdään lyhyiksi määräajoiksi, vaikka palvelutarve on jatkuva ja pysyvä. Käsittelyajaksi hakemuksille ilmoitetaan kolme kuukautta. Palveluihin ei ohjata ja niitä ei myönnetä, jolloin vanhempi/omainen ei tiedä, että lapsi olisi niihin oikeutettu. Omaishoidon tuen määräraha on kirjoituksen perustella liian alhaiseksi mitoitettu.

Aluehallintovirastoon on saapunut 13.11.2024 epäkohtailmoitus, jonka mukaan kaikilla vammaispalveluiden asiakkailla ei ole palvelusuunnitelmaa ollenkaan ja osa saattaa olla vuosikausia vanhoja. Arviointeja (tarkoittanee palvelutarpeen arviointeja) tehdään ilman kotikäyntejä tai tapaamisia resursseihin vedoten. Ilmoituksen mukaan vammaispalveluissa tehdään myös päätöksiä ilman palvelutarpeen arviointeja vain papereiden tai puhelun perusteella. Viivytyksetön päätöksenteko ei toteudu. Palvelujen toteutuksessa on ongelmia: esimerkiksi myönnetty palvelu on toteutunut ensimmäisen kerran 5kk palvelupäätöksestä ja SAS-työryhmän osoittamaa palveluasumispaikkaa ei olekaan ollut vapaana. Ilmoituksen mukaan keskeneräisiä asiakaskirjauksia voi olla työntekijöillä kuukauden takaa ja vanhempiakin.

Ilmoituksessa on tuotu esille myös, ettei työyksiköstä uskalleta omalla nimellä lähteä tekemään kantelua eikä sosiaalihuollon valvontalain 29 §:n mukaista ilmoitusta, vaikka ao. laissa on erikseen säädetty, että ilmoittajaan ei saa kohdistaa vastatoimia.

Ratkaisu

Aluehallintovirasto antaa Pohjois-Savon hyvinvointialueelle huomautuksen vastaisen toiminnan varalle siitä, että vammaispalveluissa päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja että päätösten käsittelyaikoja tulee seurata osana palvelujen omavalvontaa.

Aluehallintovirasto pyytää Pohjois-Savon hyvinvointialuetta toimittamaan aluehallintovirastoon 31.10.2025 mennessä selvityksen siitä, mihin omavalvonnallisiin toimenpiteisiin se on ryhtynyt vammaispalveluiden päätöksenteon viivytyksettömyyden ja käsittelyaikojen seurannan osalta.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: 212 000 € / vuosi (3 htv sosiaalityöntekijä) + ICT – ohjelma Sagasta aiheutuva kustannus käsittelyaikojen seuranta ja raportointi.

2. Valvonta-asia, kehitysvammaisten lasten loma-ajan hoidon järjestäminen
vuodenvaihteessa 2024–2025

6259/05.00.02/2024

Asian kuvaus

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on 21.11.2024 saapunut epäkohtailmoitus, joka koskee kehitysvammaisten lasten loma-ajan hoidon järjestämistä Pohjois-Savon hyvinvointialueella.

Epäkohtailmoituksessa on tuotu esille, ettei loma-ajan hoitoa järjestetä missään muodossa 23.12.2024 ja 27.12.2024 eikä myöskään viikonloppuisin ja arkipyhinä, vaikka vanhemman työtilanne tätä edellyttäisi. Epäkohtailmoituksen mukaan palveluja ei ole myöskään järjestetty perheille yhdenvertaisesti, eikä loma-ajan hoitoa koskevia päätöksiä ole tullut.

Ratkaisu

Aluehallintovirasto ohjaa Pohjois-Savon hyvinvointialuetta varmistamaan omavalvonnallisesti, että se pystyy käytännössä vastaamaan järjestämisvastuunsa mukaisesti alueellaan ilmenemään palvelutarpeeseen ja että palveluiden järjestämisessä otetaan huomioon asiakasperheiden yksilölliset tarpeet ja olosuhteet.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: noin 900 000 € / vuosi (ap-, ip- ja loma-ajan hoidon järjestämiseen).

3. Valvonta-asia, Pohjois-Savon hyvinvointialueen vammaispalvelukeskus
14394/05.00.01/2023

Asian kuvaus

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on 10.10.2023 saapunut epäkohtailmoitus, jossa on tuotu esille muun muassa, ettei Pohjois-Savon hyvinvointialue ole järjestänyt vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmää, eikä toimintayksikköä, jossa voidaan toteuttaa tahdosta riippumattoman erityishuollon tutkimus ja tahdosta riippumaton erityishuolto. Lisäksi ilmoituksessa on tuotu esille, että resurssien vähentämisen ja asiakasmäärien lisäämisen vuoksi kaikkia palveluja ei ole pystytty toteuttamaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisesti. Puutteita on ilmoituksen mukaan niin psykologin, fysioterapian, puheterapian kuin toimintaterapian palvelun saatavuudessa. Ilmoituksen mukaan Pohjois-Savon alueella ei myöskään ole vaativan erityisen tuen yksikköä, jossa voitaisiin toteuttaa tällaista tukea tarvitsevien lasten kuntoutusta. Kuntoutusjaksojen toteuttaminen voi venyä ilmoituksen mukaan lähes vuoden, koska kuntoutusyksikköä ei ole hyvinvointialueella ja paikka etsitään muilta hyvinvointialueilta.

Itä-Suomen aluehallintovirasto siirsi asian 20.10.2023 omavalvonnallisesti käsiteltäväksi Pohjois-Savon hyvinvointialueelle, joka antoi 7.12.2023 vastauksensa aluehallintovirastolle.

Ratkaisu

Valvonta-asian käsittely aluehallintovirastossa päätetään.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: noin 175 000 € (osaamiskeskuksen resurssien vahvistaminen).

4. Keski-Suomen hyvinvointialueen epäkohtailmoitus, IMO-asioiden hoitaminen Pohjois-Savon hyvinvointialueella

2448/05.00.01/2025

Asian kuvaus

Keski-Suomen hyvinvointialueelta on tullut epäkohtailmoitus koskien asumisyksikkö Kahvimyllyssä ja Sipulissa olevien asiakkaidensa IMO asioita. Pohjois-Savon hyvinvointialueen eteläisellä alueella, johon Suonenjoki ja asumisyksikkö Kahvimylly kuuluu, on ollut vaikeuksia saada IMO- työryhmä toimimaan toimintavuonna 2024. Haasteena on ollut saada IMO työryhmään tarvittavaa lääkäri- ja psykologiresurssia. Hyvinvointialueen vammaispalveluiden osaamiskeskukselta on pyritty auttamaan tässä asiassa ja tarvittaessa osaamiskeskuksen psykologi, lääkäri ja sosiaalityöntekijä ovat osallistuneet IMO-työryhmään. Kaikilta osin emme ole tässä tarvittavien resurssien saamisessa onnistuneet ja näin ollen IMOtyöryhmä ei ole kokoontunut toimintavuonna 2024 säännöllisesti. Asiakkaidemme rajoitustoimenpiteisiin liittyvät arviointeihin ja päätöksentekoon hyvinvointialueen eteläisellä alueella on tullut viivettä.

Epäkohtailmoituksesta tulee myös esille muun muassa, että Keski-Suomen hyvinvointialueen asiakkaiden osalta henkilöiden omatyöntekijät eivät ole saaneet erityishuoltolain 42 p §:n mukaisesti selvityksiä käytettyjen rajoitustoimenpiteiden sisällöstä ja perusteista. Samoin tulee esille, että rajoitustoimenpiteiden käyttöä ei ole kirjattu tapauskohtaisesti.

Vastaus KeskiSuomen hyvinvointialueen epäkohtailmoitukseen

Pohjois-Savon hyvinvointialueen vammaisten asumispalveluista on annettu kattava selvitys epäkohtailmoituksessa esille nosteluista asioista ja siitä, kuinka asioita tullaan jatkossa edistämään siten, että asiakkaiden itsemääräämisoikeutta toteutetaan lainsäädännön mukaisesti ja turvataan asiakkaan oikeusturva tilanteissa, joissa joudutaan käyttämään rajoitustoimenpiteitä. Pohjois-Savon hyvinvointialueen sotevalvonnan suorittamat reaktiiviset valvonnat eivät ole johtaneet yksiköiden jatkovalvontaan ja valvontaprosessit on päätetty Kahvimyllyn palvelukodin osalta 22.5.2025 ja Sipulin palvelukodin osalta 11.6.2025.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: ei tarvetta, ks. Edellinen kohta.

5. Kommunikaatio-ohjauksen järjestäminen Pohjois-Savon hyvinvointialueella

646/05.21.00/2024

Käsiteltävä asia

Itä-Suomen aluehallintovirasto sai 18.12.2023 tiedokseen Pohjois-Savon

hyvinvointialueen 30.11.2023 antaman muistutusvastauksen (14834/05.21.01/2023), joka koski kommunikaatio-ohjauksen järjestämistä asiakkaalle. Muistutusvastauksen mukaan lapsi ja perhe oli ollut jonossa 4/2023 alkaen jonossa kommunikaatio-ohjaukseen.

Aluehallintovirasto pyysi hyvinvointialueelta selvitystä, miten hyvinvointialue järjestää kommunikaatio-ohjausta alueellaan sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisen kuin alueella esiintyvä tarve edellyttää, miten jonotilannetta seurataan ja varmistetaan, että asiakkaat saavat heille myönnetty palvelut lainmukaisesti

Ratkaisu

Aluehallintovirasto kiinnittää Pohjois-Savon hyvinvointialueen huomiota siihen, että sosiaalihuoltoa koskeva päätös tulee toimeenpanna ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään 3 kuukaudessa asian vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi vain,

jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

Asia ei anna aluehallintovirastolle aihetta enempään.

Vammaispalveluissa tunnistetut palveluvajeet, jotka eivät ole lainsäädännön mukaisesti järjestetty

- Vammaisten asumispalvelut: tällä hetkellä vammaisten asumispalveluihin jonottaa viisi asiakasta, joille ei ole pystytty järjestämään palvelua.

Arvioitu lisärahoituksen tarve: noin 180 000 € (alueelliset kommunikaatio-ohjaajat).

Perhepalvelut

1. Itä-Suomen aluehallintoviraston päätös valvonta-asiaan, Hoitoon pääsy Pohjois-Savon hyvinvointialueen perustason lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin, uhkasakon asettaminen

14022/06.00.00/2023

Käsiteltävä asia

Aluehallintovirasto on arvioinut hoitoon pääsyä lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluihin aiemmin erityisesti hyvinvointialueen keskisen alueen valvonta-asiana diaarinumerolla ISAVI/9049/2023 ja antanut Pohjois-Savon hyvinvointialueelle huomautuksen lasten ja nuorten hoitoon pääsystä perhekeskuksen keskisellä alueella 11.1.2024.

Itä-Suomen aluehallintoviraston 4.6.2024 järjestämällä ohjaus- ja arviointikäynnillä, joka koski koko Pohjois-Savon hyvinvointialueen lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden kokonaisuutta, tuli esille, että lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa hoitoon pääsyaika alueella (Kuopio, Kaavi, Tuusniemi) oli 150 vuorokautta. Muilla aluilla hoitoon pääsy kesti alle 14 vrk -21 vrk. Voimassa olevan lainsäännön mukaan hoitoon pääsyn tulisi toteutua 14 vuorokaudessa.

Lasten ja nuorten perustason mielenterveys ja päihdepalveluiden (jäljempänä LANU-toiminnan) lääkäripalveluiden riittävyys ja potilasturvallisuuden toteutuminen on selvitettävänä aluehallintoviraston koko Pohjois-Savon hyvinvointialueen lääkäripalveluiden riittävyyttä ja hoitoon pääsyä perustasolla käsittelevässä valvonnassa ISAVI/6320/2024.

Itä-Suomen aluehallintovirasto pyysi selvitystä ajankohtaisen hoitoon pääsyn tilanteesta perhekeskuspalveluiden lasten ja nuorten mielenterveystiimeihin (LANU-tiimit) uuden organisaatiomallin alueilla. Selvitys saapui aluehallintovirastoon 7.11.2024. Asiassa järjestettiin tarkastuskäynti 20.11.2024.

Aluehallintovirastoon 7.11.2024 saapuneessa selvityksessä kuvattiin hoitoon pääsyn tilannetta laskentapäivänä 30.10.2024 lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen työryhmissä seuraavasti:

- Pohjoisella alueella (Iisalmi, Lapinlahti, Pielavesi, Keitele, Kiuruvesi, Vieremä, Sonkajärvi ja Rautavaara) alle 17-vuotiaidenhoitoaika oli 92 vrk.
- Keskisen alueen (Kuopio, Karttula, Maaninka, Siilinjärvi, Nilsia, Juankoski, Kaavi ja Tuusniemi) Kuopion tiimissä (Kuopio, Karttula, Tuusniemi) alle 17-vuotiaiden hoitoon pääsyaika oli 81 vrk.
- Eteläisellä alueella (Leppävirta, Joroinen, Varkaus, Suonenjoki, Rautalampi, Tervo ja Vesanto) alle 17-vuotiaiden hoitoon pääsyaika oli 30 vrk.

Ratkaisu

Itä-Suomen aluehallintovirasto määrää neljänsadantuhannen (400.000) euron uhkasakon uhalla Pohjois-Savon hyvinvointialueen huolehtimaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin hoitoon pääsystä koko alueellaan terveydenhuoltolain 51 a §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun hoidon arvio on tehty.

Toiminnan tulee olla lainmukaista 30.9.2025 mennessä.

Itä-Suomen aluehallintovirasto kiinnittää lisäksi Pohjois-Savon hyvinvointialueen huomiota lääkäripalveluiden saamiseen lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa kahden viikon kuluessa siitä, kun terveydenhuollon ammattihenkilö on todennut lääkärin kannanoton tarpeen terveydenhuoltolain 51 a §:n 3 momentin mukaisesti.

Lisärahoituksen tarve: 1.200.000 €.

2. Itä-Suomen aluehallintoviraston päätös, Asian siirtäminen omavalvonnallisesti käsiteltäväksi, Terveydenhuollon valvonta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, PSHVA

4646/06.00.01/2024

Asia

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on 26.03.2025 saapunut epäkohtailmoitus asiassa, joka koskee Pohjois-Savon hyvinvointialueen Keskisen alueen kouluterveydenhuollon toimintaa.

Aluehallintovirasto on arvioinut, että asia on tarkoituksenmukaisinta käsitellä hyvinvointialueella omavalvonnan keinoin. Aluehallintovirasto siirtää oheisesta ilmoituksesta ilmenevän asian hyvinvointialueelle omavalvonnallisesti käsiteltäväksi ja niitä toimenpiteitä varten, joihin asia antaa aihetta.

Aluehallintovirasto pyytää Pohjois-Savon hyvinvointialuetta lähettämään 03.06.2025 mennessä tiedon toimenpiteistä, joihin asia on antanut aihetta ja myös tiedon siitä, mikäli asia ei ole antanut aihetta toimenpiteisiin.

Pohjois-Savon hyvinvointialue on vastannut Itä-Suomen aluehallintovirastolle tehdyistä toimenpiteistä 2.6.2025.

Liittyy Lanu lääkäripalveluihin kustannus sisältyy perhepalveluiden kohtaan 1. lanu.

3. Terveydenhuollon valvonta, Puheterapiapalvelujen saatavuus

25.02.2025 AVI Asian siirtäminen omavalvonnallisesti käsiteltäväksi:

Puheterapiapalvelujen saatavuus Pohjois-Savon hyvinvointialueella Itä-Suomen aluehallintovirastoon on saapunut yhteydenottoja PohjoisSavon hyvinvointialueen puheterapiapalvelujen saatavuuteen liittyen. Elokuussa ja marraskuussa 2023 saapui kaksi yhteydenottoa lasten puheterapiapalvelujen saatavuuteen liittyen. Ensimmäisen yhteydenoton (puhelu) mukaan lapselle tarjottiin Kuopiossa vain 10 kerran puheterapiajakso, vaikka tämä olisi tarvinnut pitemmän jakson. Soittaja ilmoitti myös, että Kuopiossa annetaan kaikille kategorisesti enintään 10 kertaa puheterapiaa riippumatta todetusta puheterapian tarpeesta. Toisessa yhteydenotossa (ISAVI/10228/2023) äiti kanteli lapsen puolesta 3.11.2023 puheterapiapalvelujen puutteesta 1.9.2023 alkaen. Aluehallintovirasto siirsi asian hyvinvointialueelle muistutuksena käsiteltäväksi. Hyvinvointialueen antaman

vastauksen mukaan lapselle ei ollut Suonenjoella osoittaa puheterapeuttia arviointijaksolla ilmoitetun mukaisesti 09/2023 vaan 11/2023. Lisäksi vastaus ei sisältänyt perhekeskuksen vastausta, vaikka puheterapian ilmoitettiin olevan perhekeskuksen vastuulla. Lisäksi aluehallintoviraston hyvinvointialueen kanssa vammaispalvelusta 18.4.2024 pidetyllä ohjaus- ja arviointikäynnillä (ISAVI/306/2024) ilmeni, että osaamiskeskuksessa on vain yksi puheterapeutti ja puheterapiapalveluihin on kertynyt jonoa. Hyvinvointialue esitti ratkaisuksi, että palvelua keskitetään perhekeskukseen, jossa on muitakin puheterapeutteja, jolloin työmäärää voidaan tasata. Aluehallintovirasto on vuoden 2024 lopun ja 2025 alun aikana seurannut puheterapiaa koskevien yhteydenottojen määrää ja niitä ei edellä mainittujen lisäksi ole saapunut enempää. ISAVI/1255/2024 2 (3) Aluehallintovirasto on arvioinut, että asia on tarkoituksenmukaisinta käsitellä hyvinvointialueella omavalvonnan keinoin. Aluehallintovirasto siirtää edellä esitetyt asiat hyvinvointialueelle omavalvonnallisesti käsiteltäväksi ja niitä toimenpiteitä varten, joihin asia antaa aihetta. Aluehallintovirasto pyytää Pohjois-Savon hyvinvointialuetta lähettämään 25.04.2025 mennessä tiedon toimenpiteistä, joihin asia on antanut aihetta ja myös tiedon siitä, mikäli asia ei ole antanut aihetta toimenpiteisiin.

Lisärahoitustarve: 200 000 €.

4. Päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus

4.4.2025 AVI Perustason päihde- ja riippuvuuspalveluiden järjestäminen Pohjois-Savon hyvinvointialueella Aluehallintovirastot (AVI) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja ovat valmistelleet yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2024–2027 (sote-valvontaohjelma). Valvontaohjelma tukee palvelunjärjestäjien ja -tuottajien suorittamaa omavalvontaa ja pyrkii varmistamaan ja parantamaan asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä palveluiden laatua. Vuoden 2024 valvonnan painopisteenä on ollut perustason päihde- ja riippuvuuspalveluiden järjestäminen hyvinvointialueilla. Suunnitelmaperusteisen valvonnan tavoitteena on tukea hyvinvointialueiden omavalvontaa mielenterveys- ja päihde- ja riippuvuuspalvelujen järjestämisessä. Keskeistä valvonnassa on, onko omavalvonnalla pystytty varmistamaan päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus. Osana tätä suunnitelmaperustaista valvontaa Terveys- ja hyvinvoinninlaitos (THL) teki kyselyn (Perustason päihde- ja riippuvuuspalveluiden järjestäminen) hyvinvointialueille vuonna 2024. Aluehallintovirasto pyysi 19.2.2025 hyvinvointialueelta täydennystä, koska kaikkiin esitettyihin kysymyksiin ei ollut vastattu THL:n kyselyssä. Pohjois-Savon hyvinvointialueen täydennys saapui 28.3.2025 Itä-Suomen aluehallintovirastoon ja sen olivat allekirjoittaneet vs. ylilääkäri ja sosiaalijohtaja. Pohjois-Savon hyvinvointialueen täydennetyt vastaukset päihde- ja riippuvuuspalvelujen kyselyyn: 1) Kiireellinen päihdehoito Saadun selvityksen mukaan alkoholin katkaisuhoidot toteutetaan tilanteen salliessa avohoitona terveyskeskuksissa ja päihdehoitoyksiköissä. Potilaat ohjautuvat joko päivystysten

tai akuuttivastaanottojen kautta hoitoon. ISAVI/1529/2025 ISAVI/1530/2025 2 (7)

Huumevieroitus toteutuu lisälmen riippuvuusosastolla ja Päihdepalvelusäätiön osastolla Kuopiossa. Vieroituksia toteutetaan myös terveystieteiden vuodeosastolla ja muun somaattisen hoidon yhteydessä somaattisessa erikoissairaanhoidossa. Päihdehoitoyksiköt tarjoavat näissä tilanteissa konsultaatiotukea. Myös huumevieroituksia voidaan tilanteen salliessa tehdä avovieroituksina joko vieroitettavalla aineella tai pelkästään oireenmukaisin lääkityksin sekä tukikäyntien avulla. Joillekin alaikäisille on toteutettu vieroitushoitoja nuorisopsykiatrian suljetuissa moduuleissa, sekä poliklinisesti yhteistyössä Päihdepalvelusäätiön nuorten työryhmän kanssa.

2) Opioidikorvaushoito Selvityksen mukaan opioidikorvaushoitoa tarjotaan koko hyvinvointialueella. Hoitoa toteutetaan terveystieteiden kätin ja erilliset korvaushoitoa toteuttavat yksiköt ovat Varkauden päihdepoliklinikka, KYS päihdepsykiatrian poliklinikka ja lisälmen päihdepsykiatrian poliklinikka. Korvaushoitoa on lisäksi toteutettu Kuopiossa Päihdepalvelusäätiöllä ja Kuopion terveystieteiden korvaushoidon sairaanhoitajien toteuttamana, mutta toiminta siirtyy näiltä osin KYS päihdepsykiatrialle 1.4.2025 alkaen. Korvaushoitoa toteutetaan päivittäisen lääkehoitoon, mukaan luovutettavien lääkehoitojen ja pitkävaikutteisten injektiohoitojen muodossa. 18–20-vuotiaita nuoria on hoidettu yhteistyössä päihdepsykiatrian poliklinikan kanssa. Alaikäisen opioidiriippuvuus on usein niin vaikeasti hallittava, että tarvitaan vahvaa yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Korvaushoidon aloitus vaihtelee siitä riippuen, tarvitaanko tutkimusjakso vai ei. Tutkimusjakso, joka pitää sisällään viikoittaiset seulat, kestää noin neljä viikkoa. Jakso voi olla myös lyhyempi. Kun todetaan korvaushoitoasetuksen kriteerien täyttyvän joko tutkimusjakson tai taustatietojen perusteella, voidaan hoito aloittaa samana tai seuraavana arkipäivänä avohoidossa. Mikäli tarvitaan aloitusta osasto-olosuhteissa, saadaan hoito aloitettua kuukauden sisällä.

3) Sosiaalityö, sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus ja asumispalvelut sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityisinä palveluina Selvityksen mukaan sosiaalityössä annetaan ohjausta ja neuvontaa päihdeja riippuvuustyöhön liittyvissä asioissa. Työikäisten sosiaalipalveluissa tarjotaan erityisenä päihde- ja riippuvuustyön palveluna päihde- ja ISAVI/1529/2025 ISAVI/1530/2025 3 (7) mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja (tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen, ympärivuorokautinen asuminen) sekä kohdennettuina erityisinä palveluina asumispäivystystä (tilapäinen asuminen) ja päiväkeskuspalvelua ostopalveluna. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja järjestetään sekä päihde- että päihdeet sallivissa asumisyksiköissä. Työikäisten sosiaalipalveluissa on sosiaaliohjausta tarjolla edellä mainitun kaltaisesti niin yleisenä kuin erityisenä päihde- ja riippuvuustyön palveluna.

4) Laitosmuotoinen kuntoutus Selvityksen mukaan päihdekuntoutuksen tarpeen arviointeja tehdään päihdehoitoja toteuttavissa avohoidon yksiköissä. Laitosmuotoista päihdehoitoa toteutetaan lisälmessä riippuvuusosastolla, KYS päihdepsykiatrian osastolla ja Kuopiossa Päihdepalvelusäätiön osastolla. Laitosmuotoista päihdekuntoutusta toteutetaan lisälmen sairaalan riippuvuusosastolla ja Kuopiossa Päihdepalvelusäätiön

kuntoutusosastolla. Lisäksi laitosmuotoista päihdekuntoutusta järjestetään alueella useissa eri yksityisissä kuntoutusyksiköissä. Nuoren kuntoutumistarvetta mietitään yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa ja lastensuojeluviranomaiset selvittävät nuorelle sopivan, päihdehoitoa osaavan yksikön kuntoutumisen toteuttajaksi. Tarvittava nuorisopsykiatrinen tutkimus ja hoito organisoidaan tarvittaessa oheen. Kuntoutusjakson pituus lisälmen riippuvuusyksikössä ja Päihdepalvelusäätiöllä on tyypillisesti neljä viikkoa, kesto määräytyy kuitenkin yksiköllisesti. Yksityisten palveluntuottajien tarjoamat kuntoutusjaksot ovat olleet tyypillisesti kestoaltaan 1–2 kuukautta. Nuorisopsykiatrialla kesto on hyvin vaihteleva kuukaudesta jopa vuosiin. 5) Mitä erityisiä päihde- ja riippuvuushoitoa tarvitsevan henkilön perheen ja muiden läheisten tuki-, hoito- ja kuntoutuspalveluja on saatavilla? Selvityksen mukaan käytössä on laajat perhekeskuspalvelut, perhesosiaalityön palvelut ja työikäisten palveluissa ohjausta ja neuvontaa palveluihin hakeutumisessa. Terveysosiaalityössä tavataan tarvittaessa asiakkaan läheisverkostoa. Päihdepalvelusäätiön kautta on tarjolla omaisten ryhmiä. Nuorisopsykiatrialla vanhemmat otetaan mukaan nuoren hoitoprosessissa ja 18–20-vuotiaiden kohdalla tähän myös pyritään. Myös järjestöjen tarjoamia palveluita on käytettävissä. ISAVI/1529/2025 ISAVI/1530/2025 4 (7) 6) Yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon välillä Selvityksen mukaan päihdehoitoyksiköissä Kuopiossa, Varkaudessa ja lisälmessä työskentelee sosiaalityöntekijä ja yhteistyö on tiivistä muiden sosiaalityötä tekevien tahojen kanssa. Sellaisten potilaiden kohdalla, joilla on lapsia, tehdään yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Erityisesti asumiseen liittyvien tukipalveluiden kanssa yhteistyötä on paljon. Yhteispalavereja pidetään lisäksi mm. rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Nuorisopsykiatrialla erityisesti yhteistyö lastensuojelun ja muun sosiaalityön välillä, sekä myös poliisin Ankkuritiimin kanssa on tiivistä. Laineysikkö (lastensuojelulaitos nuorisopsykiatrian lähellä fyysisesti) on yhteistyökumppani pitkäaikaissairaiden (psykykinen) ja päihkeitä käyttävien nuorten kuntoutuksessa, kontakti on tarvittaessa hyvinkin tiivis. Sosiaalihuoltolain mukaista moniammatillista yhteistyötä on se, että kutsutaan mukaan palvelutarpeen arviointiin tai asiakassuunnitelmaan tarvittavat toimijat. Päihdeäitien kanssa työskentelystä on kuvattu prosessi. Erikoissairaanhoidon HAL-polin (huumeet, alkoholi ja lääkkeet) yhteistyö on tiivistä raskaana olevien asiakkaiden kohdalla, ja yhteistyökäytännöt ovat selkeitä ja säännölliset yhteistyöpalaverit. Työikäisten sosiaali palveluissa tehdään päihde- ja riippuvuustyön osalta yleisissä palveluissa moniammatillista yhteistyötä terveydenhuollon kanssa aina kun asiakkaan tilanne sitä edellyttää. Alueellisesti päihde- ja riippuvuustyön palvelut sijoittuvat sotekeskuksiin. Yhteistyötä tehdään tiiviisti sekä työikäisten sosiaali palveluiden että päihde- ja riippuvuus klinikoiden aloitteesta. Asiakkaan luvalla tapahtuva yhteydenotto ja vireilletulo tehdään sosiaali huollon asiakastietojärjestelmään. Päihde- ja riippuvuustyön avopalveluita ja sosiaali huollon palveluja yhteensovitetaan työparityönä, yhteisinä palvelutarpeen arviointina, sosiaalisen kuntoutuksen ja kotiin annettavien palveluiden toimijoiden verkostoyhteistyönä. Päihdepalvelujen ja siihen liittyvien toimintamallien kuvausta on PohjoisSavon hyvinvointialueen laajassa

hyvinvointikertomuksessa v. 2021–2025. Työnjakoa on kuvattu myös hyvinvointialueen mielenterveys- ja päihdepalvelujen valmistelutyössä v. 2022. Perhepalveluissa ja työikäisten sosiaalipalveluissa ei ole kuvattu erityisesti päihde- ja riippuvuusongelmia koskevaa prosessia. Lasten ja nuorten ISAVI/1529/2025 ISAVI/1530/2025 5 (7) perustason päihde- ja mielenterveyspalveluissa on yhteinen kuvaus. Terveys- ja sosiaalialueen osalta toimintamalli on kuvattu ja sosiaalityöntekijät tiedottavat mahdollisista muutoksista sekä jalkautuvat työryhmiin. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistuksen valmistelu on aloitettu syksyllä 2024. Julkaiseminen tapahtuu loppuvuonna 2025. 7) Omavalvontasuunnitelmat Selvityksen mukaan mielenterveys ja hyvinvointipalvelukeskuksessa omavalvontasuunnitelmat laaditaan toimintayksikkökohtaisesti (Aikuispsykiatrian avohoito, Aikuispsykiatrian osastohoito ja Nuorisopsykiatria). Myös palveluyksikön tuottamien päihdepalvelujen osuus kuvataan niissä. Suunnitelmien laadinta on käynnissä ja ne valmistuvat viimeistään 17.4.2025. Työikäisten sosiaalipalveluissa on tehty toimintayksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat, joissa on kuvattu päihde- ja riippuvuustyön yleiset ja erityiset palvelut siltä osin kuin niitä tarjotaan työikäisten sosiaalipalveluista. Aluehallintoviraston johtopäätökset Aluehallintovirasto toteaa, että Pohjois-Savon hyvinvointialue on täydentänyt vastauksiaan kattavasti.

Täydennettyjen vastausten perusteella aluehallintovirasto katsoo, että päihdepalveluiden omavalvontasuunnitelmat ovat vielä kesken. Aluehallintovirasto ohjaa Pohjois-Savon hyvinvointialuetta saattamaan yksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat lainmukaiseksi välittömästi. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain mukaan (741/2023) 27 §:n mukaan palveluntuottajan on laadittava palveluyksiköittäin päivittäisen toiminnan laadun, asianmukaisuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä asiakas- ja potilastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyyden seurantaan varten omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palveluyksikössä palveluntuottajan ja sen lukuun tuotetut palvelut. Palveluntuottajan on tehtävä omavalvontasuunnitelma sähköisesti ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa tai muulla sen julkisuutta edistävällä tavalla sekä pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä palveluyksikössä. Palveluntuottaja ja vastuhenkilö vastaavat siitä, että omavalvontasuunnitelmaa toteutetaan päivittäisessä toiminnassa palveluja tuottaessa. Palveluyksikön omavalvontaan sisältyvää palvelujen laadun ja ISAVI/1529/2025 ISAVI/1530/2025 6 (7) asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamista ja palvelujen kehittämistä toteuttaa palveluntuottajan henkilökunta. Pohjois-Savon hyvinvointialue on jo alkuperäisessä tuonut kyselyssä vastauksessaan esille huolensa asiakkaiden ja potilaiden saavutettavuudesta. Aluehallintovirasto pitää tärkeänä, että palveluprosessit kuvataan, jolloin voidaan tunnistaa palveluaukot ja ehkäistä päällekkäisiä toimintoja. Palveluprosessien kuvaus ja yksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien loppuunsaattaminen auttaa myös asiakkaiden palveluiden saavutettavuudessa ja palveluiden läpinäkyvyydessä.

Aluehallintovirasto toteaa, että hyvinvointialueen tulee huolehtia päihdepalvelujen kattavasta ja tarpeenmukaisesta saatavuudesta koko hyvinvointialueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 4 §:n edellyttämällä tavalla. Hyvinvointialueen tulee huolehtia, että myös päihde- ja riippuvuuspalvelut ovat saavutettavia ja vastaavat alueen ihmisten tarpeita. Aluehallintovirasto seuraa Pohjois-Savon hyvinvointialueen päihdepalveluiden lainmukaista järjestämistä ja tarvittaessa järjestää ohjaus- ja arviointikäynnin päihde- ja riippuvuuspalveluihin. Muilta osin asia ei anna aihetta enempään aluehallintovirastossa. Sovellettavat säännökset • Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) • Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) Lisätietoja Lisätietoja antavat tarvittaessa terveydenhuollon ylitarkastaja Anne Kejonen ja sosiaalihuollon ylitarkastaja Mari Metsävainio puh. 0295 016 000 (vaihde). Juristi Taija Liukkonen Terveydenhuollon ylitarkastaja Anne Kejonen

Arvioitu lisärahoituksen tarve: 300 000–400 000 €.

Sosiaalipalvelujen valvonta, lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ja käsittelyajat

Vireillä, selvitys annettu Itä-Suomen aluehallintovirastolle

Selvityspyyntö ISAVI, 13.1.2025 Vastaus Itä-Suomen aluehallintoviraston selvityspyyntöön, lastensuojelun asiakasmäärät ja käsittelyajat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) pyytää hyvinvointialueilta puolivuositain tiedot lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksesta (lastensuojelulaki 417/2007, 13 b §). Lastensuojelulain 13 b §:n 2 momentin mukaisesti yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta asiakkaanaan.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on selvittänyt lastensuojelulain mukaisen henkilöstömitoituksen toteutumista ajalla 1.4.2024- 30.9.2024. Seurantatietojen perusteella lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden lakisääteinen enimmäisasiakasmäärä on ylittynyt Pohjois-Savon hyvinvointialueella 17 %:lla.

Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukaan palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta. Palvelutarpeen yhteydessä selvitetään tarvittaessa lastensuojelun tarve.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on selvittänyt lastensuojelulain mukaisten käsittelyaikojen toteutumista seuranta-ajalla 1.4.–30.9.2024. Seurantatietojen perusteella lastensuojelun lakisääteiset käsittelyajat eivät ole toteutuneet Pohjois-Savon hyvinvointialueella lainsäädännön mukaisesti. Sosiaalihuoltolain 36 §:n mukainen palvelutarpeen arvioinnin lakisääteinen käsittelyaika on ylittynyt 18 %:lla vireille tulleiden asioiden osalta

Lisärahoitustarve: 350 000 €.

5. Omavalvonnallinen seuranta palveluun pääsyssä

- Hoitojono: toimintaterapia, ylittää hoitotakuun
- Hoitojono: puheterapia, ylittää hoitotakuun katso kohta 3
- Hoitojono: fysioterapia, ylittää hoitotakuun

Lisärahoitustarve: toiminta- ja fysioterapia sekä neuropsykiatrisesti oireilevien lasten palvelut 650 000 €.

Kouluterveydenhuollon määräaikaistarkastukset

- TP 2024: Kouluterveydenhuollon terveydenhoitajien määräaikaistarkastuksista terveystarkastuksista jäi toteutumatta hieman alle 4 %, johtuen akuutista henkilöstövajeesta.
- Lääkärin toteuttamista laajoista terveystarkastuksista jäi toteutumatta 12 %.

Psykologien lakisääteinen mitoitus

TP2024: Psykologien lakisääteinen mitoitus: 780 opiskelijaa/psykologi

Alueellinen tarve htv: 49,3

Resurssivaje noin 20 htv

Pääsy palveluun 0–7 työpäivän kuluessa, kiireellisesti samana arkipäivänä. Ensiajat toteutuneet pääsääntöisesti seitsemän (7) oppilaitoksen työpäivän aikana (kuraattoripalvelut apuna, jos psykologiresurssia puuttunut).

Konsultoiva psykologipalvelu kehitetty saatavuuden tueksi.

Kiireellistä psykologista tutkimusta odotti loppuvuodesta 2024 noin 150 lasta.

Vuosien 2023 ja 2024 alijäämien kattaminen

Pohjois-Savon hyvinvointialue hakee lisärahoitusta myös vuosien 2023 ja 2024 kattamattomien alijäämien kattamiseen. Aikaisempien vuosien alijäämien kattaminen nopealla aikataululla johtaisi voimakkaaseen palvelutuotannon ja hallinnon sopeuttamiseen, mikä vaarantaisi lakisääteisen palvelutuotannon. Haemme lisärahoitusta tältä osin 128.500.000 €.